

**Міністерство науки і освіти України
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»
Чернігівський національний технологічний університет
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди**

ПЕДАГОГІКА ЗДОРОВ'Я

**Збірник наукових праць
ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції
27-28 вересня 2019 року**

Чернігів-2019

Голова оргкомітету – Шкарлет Сергій Миколайович, доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Чернігівського національного технологічного університету

Співголова оргкомітету – Прокопенко Іван Федорович, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, ректор Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Заступник голови оргкомітету – Маргасова Вікторія Геннадіївна, доктор економічних наук, професор, заслужений економіст України, проректор з наукової роботи Чернігівського національного технологічного університету

Заступник голови оргкомітету – Бойчук Юрій Дмитрович, доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Відповідальний секретар, координатор конференції – Зайцев Володимир Олексійович, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри фізичної реабілітації Чернігівського національного технологічного університету

Члени оргкомітету:

Бережна Таміла Іванівна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти»;

Бондар Віталій Іванович, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, заслужений працівник народної освіти України, професор кафедри спеціальної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Гончаренко Марія Степанівна, доктор біологічних наук, професор, професор кафедри валеології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, голова Всеукраїнської громадської організації «Асоціація валеологів України»;

Завалевський Юрій Іванович, доктор педагогічних наук, професор, в.о. директора Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України;

Остапенко Людмила Анатоліївна, кандидат юридичних наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту права і соціальних технологій Чернігівського національного технологічного університету;

Левицька Надія Сергіївна, кандидат психологічних наук, доцент, декан факультету соціальних технологій, оздоровлення та реабілітації Чернігівського національного технологічного університету

*Затверджено до друку рішенням Вченої ради
Чернігівського національного технологічного університету,
протокол № 8 від 02.10.2019 року*

П 24 **Педагогіка здоров'я: збірник наукових праць IX Всеукраїнської науково-практичної конференції «Педагогіка здоров'я» (м. Чернігів, 27-28 вересня 2019 р.). – Чернігів, 2019. – 392 с.**

Збірник містить наукові праці, які присвячені висвітленню результатів психолого-педагогічних досліджень щодо збереження та формування здоров'я дітей, учнівської та студентської молоді. Розглянуті теоретико-методологічні основи педагогіки здоров'я; сучасні підходи до створення здоров'язбережувального освітнього середовища; роль фізичного виховання у збереженні здоров'я; психолого-педагогічні основи профілактики шкідливих звичок та соціально-небезпечних захворювань; здоров'язбережувальні освітні технології; актуальні проблеми корекційної педагогіки та сучасних інклюзивних процесів у загальноосвітніх навчальних закладах.

Шукатка О.В. Формування індивідуальних стратегій здоров'язбереження майбутніх бакалаврів природничих спеціальностей в університетах	232
Щербак Н.І., Мулявіна Є.В. Визначення стану опорно-рухового апарату учнів загальноосвітньої школи	234
Щербак І.М., Кічка Д.В. Шляхи формування репродуктивного здоров'я молоді	236
Щербак І.М., Сєкіна Н.Д., Смілянська О.О. Організаційно-педагогічні здоров'язбережувальні технології на уроках китайської мови	239
Щербак І.М., Шевченко А.С., Грєєва Г.Ю. Стрес та його вплив на організм людини	243
Saturska H., Panchyshyn N., Petrashyk Y., Terenda N., Romanjuk L., Lytvynova O., Romanjuk N., Smirnova V., Slobodian N., Lishtaba L. Sustainable development principles and their implementation into the education process of public health masters	246
Shcherbak I.M., Perlova S.D., Kopylova D.A., Koval K.O. Influence of the healthy way of life on efficiency in studies	247

РОЗДІЛ II. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КОРЕКЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Балим О.А., Телих О.А., Балим В.Г. Корекційно-реабілітаційна робота по забезпеченню соціалізації та зміцненню здоров'я дитини з порушенням інтелекту	250
Батраченко Д.В. Особливості розвитку сюжетно-рольової гри у дітей із ЗНМ	254
Бережна В.С. Вплив ігрової діяльності дітей із ТПМНА міжособистісну взаємодію як основний чинник розвитку дитини дошкільного віку	257
Бондар В.І., Золотоверх В.В. Освітня інтеграція дітей з особливостями інтелектуального розвитку: пошуки і перспективи	259
Бондаренко А.О. Особливості навчання дітей дошкільного віку розповіді за серією сюжетних картинок	263
Бондаренко Ю.А. Корекційний вплив музичної діяльності на розвиток особистості дошкільника зі зниженим зором	266
Бровченко А.К., Шаповалова В.О., Шаповалов В.В. Підгрунття та проблеми медико-психологічного та юридичного супроводу в інклюзивній освіті	268
Білик К.В. Сучасні аспекти особливостей розвитку та сюжетно-рольової гри у дітей із загальним недорозвиненням мовлення	273
Голуб Н.М., Перлова В.В. Підготовка майбутніх педагогів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами	275
Звєрєва С.М. Фонематичні процеси як основа формування звуковимови	278
Іонова О.М., Партола В.В. Інклюзивна освіта молодших школярів: антропософсько-орієнтований підхід	281
Казачінер О.С. Розвиток інклюзивної компетентності вчителів мов і літератури у системі післядипломної освіти	285
Калашникова О.О. Формування фонематичних процесів у дітей дошкільного віку	288
Коваленко В.Є. Взаємодія шкільного та позашкільного освітнього середовища в інклюзивному навчанні дітей з інтелектуальними порушеннями	290
Лавренко Ю.К. Особливості діалогічного мовлення дітей дошкільного віку	293
Петрищева К.В., Шах М.О. Логоказка як метод розвитку артикуляційної моторики у дошкільників із загальним недорозвитком мовлення	295
Прокопенко І.Ф., Рябченко О.Л., Бойчук Ю.Д., Мірошниченко О.М. Професор Іван Панасович Соколянський: харківський період життя і діяльності	298

Наявність в учнів різних недоліків в фізичному розвитку, стані здоров'я, руховій діяльності, а також відхилень у психічній, розумовій діяльності вимагає тісного контакту в роботі вчителів, вихователів та медичних працівників. Особливо тісний контакт в роботі між педагогами та медичними працівниками повинен бути при здійсненні заходів з фізичного виховання. Заходи з фізичного виховання в умовах навчально-реабілітаційного центру дають найбільший ефект тоді, коли вони проводяться на основі даних лікарського контролю.

Література

1. Козленко М. А. Фізичне виховання учнів допоміжної школи. – К.: Радянська школа, 1987. – 127 с.
2. Вержиховська О.М., Бонецька О.М., Козак А.В. Теорія і спеціальна методика виховання дітей з особливостями інтелектуального розвитку: Навч.-метод. посіб. – Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута», 2013. – 372 с.
3. Липа В.А. Основы коррекционной педагогики: учеб. пособ. – Донецк: Лебидь, 2002. – 327 с.
4. Розумово відсталі діти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.studfiles.ru/preview/5187565/page:6/>

Батраченко Д.В.

Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВОЇ ГРИ У ДІТЕЙ ІЗ ЗНМ

Психологічний розвиток дітей з порушеними мовними можливостями підпорядкований загальним закономірностям вікових змін і протікає в умовах провідного для кожного віку виду діяльності. Завдяки цьому формуються нові психічні утворення і зона найближчого розвитку дитини. Для дітей з первинними мовними порушеннями характерно уповільнене формування різних форм діяльності, при якому потрібно спеціально спрямоване навчання її елементам.

У зв'язку з цим розвиваючий вплив провідної діяльності розтягується в часі. Наприклад, за даними дослідників, в дошкільному віці у дітей з вадами мовлення (зокрема з ЗНМ) співіснуючими формами провідної діяльності є – предметна і ігрова, а в молодшому шкільному віці – гра і навчання. Проте, для дошкільнят з вадами мовлення, як і для їх нормо типових однолітків найбільш активною та значущою діяльністю є гра.

Охоплюючи сенситивні періоди життя дітей з ЗНМ, гра підвищує їх абілітаційні можливості, сприяє корекції і компенсації первинних і пов'язаних з ними вторинних порушень. Як зона найближчого розвитку дитини гра є засобом її всебічного розвитку і пізнання навколишнього світу. Однак порушення мовного розвитку створює труднощі при оволодінні всіма структурними компонентами ігрової діяльності.

У дітей з вираженими порушеннями мови, в порівнянні з однолітками з нормативним розвитком, в більш пізньому віці формується інтерес до предметної діяльності, емоційно-вибіркове ставлення до світу, розуміння зверненої мови. А саме ці особливості, як відомо, багато в чому визначають становлення і розвиток гри як діяльності в дошкільному віці. Такі діти мають збережений інтелект, а значить потреба в грі у них така ж, як у нормо типових однолітків. Дошкільнята з порушеннями мови не рідко відрізняються від однолітків. Ця відмінність може виражатися з боку фізичного розвитку в порушеннях моторики, в наявності загальної скутості, дискоординації і слабкості рухів, руховій розгальмованості. Тобто діти з ЗНМ відстають від однолітків в точному відтворенні дій з предметами, порушують послідовність ігрових дій, опускають їх основні частини. Діти з мовними порушеннями (особливо з вираженими системними) відрізняються від своїх однолітків і особливостями психічних процесів. Для них характерні нестійкість уваги, зниження вербальної пам'яті і продуктивності запам'ятовування, відставання в розвитку абстрактно-логічного мислення. Перераховані особливості ведуть до утруднення, а нерідко і до невміння вчасно включитися в ігрову діяльність, переключитися з одного сюжету на інший [3].

Л.С. Виготський [1] співвідносив появу задуму ігор з переходом дошкільнят до творчої діяльності, з розвитком творчої уяви. Дослідження показали, що діти з ЗНМ за рівнем розвитку продуктивної творчої діяльності відстають від норми.

В цілому для дошкільнят даної категорії характерна недостатня рухливість і швидка виснаженість процесів уяви. Відзначається більш низький рівень просторового орієнтування образами. Таке відставання в розвитку творчої уяви в значній мірі ускладнює формування навичок повноцінного складання сюжетів в процесі рольової гри. Для дітей з мовними порушеннями характерно використання штампів в ігровій діяльності і одноманітність сюжетів. Більш того, таким дошкільням потрібно більше часу (ніж їх нормотиповим одноліткам) для включення в ігрову діяльність. В її процесі відзначаються паузи, спостерігається виснаженість діяльності. Як відомо, порушення мови істотно ускладнюють ділове вільне спілкування дошкільнят в процесі гри. У дітей бідний словниковий запас, порушений граматичний лад мови, вони зазнають труднощів у правильній побудові пропозицій і фраз, порушення комунікативної діяльності, діалогічного мовлення, зниження інтересу до пізнавальної діяльності, тим самим відсутній запас відомостей і відповідно низька мотивація до гри і взаємодії з однолітками [2].

Для дітей даної категорії (в першу чергу для тих, хто має виражені первинні мовні порушення), характерний відхід від контактів з оточуючими, пасивність, схильність до ізоляції, боязнь упередженого ставлення з боку оточуючих, підвищена дратівливість, збудливість, замкнутість, депресивні стани, негативізм, загальмованість, апатичність, почуття неповноцінності та інше. А це значною мірою ускладнює не тільки

мовний, а й емоційний контакт з однолітками в процесі гри, призводить до виникнення конфліктів або зовсім відмову від спільної діяльності, не може не перешкоджати з одного боку, відображенню спільних сюжетів у рольовій грі, з іншого формуванню повноцінних колективних ігор.

Психологи виділяють чотири рівня соціальних відносин, характерних для дітей з порушеннями мови при здійсненні ігрової діяльності.

I рівень соціальних відносин - орієнтація на власні потреби і бажання, при слабкому поданні (або зовсім відсутність уявлення) про необхідність враховувати інтереси товаришів по грі.

II рівень соціальних відносин - засвоєння правил поведінки, але небажання рахуватися з необхідністю їх виконання.

III рівень соціальних відносин - формальне пасивне засвоєння правил поведінки в грі.

IV рівень соціальних відносин - соціальні норми і правила поведінки стають визначальними і регулюючими позицію дитини в грі і її відносини з однолітками і дорослими. Тому дітей з ЗНМ слід постійно спонукати до спілкування один з одним і коментувати свої дії, щоб сприяти закріпленню навичок користування ініціативною мовою, удосконалювати фонетичний і граматичний лад, збагачувати словниковий запас. На необхідність цілеспрямованого формування ігрової діяльності дошкільнят вказують багато дослідників [5].

У дослідженнях було доведено, що гра (а саме система ігор) є продуктивним методом роботи з дошкільнятами з порушенням мови, оскільки сприяє вдосконаленню діалогової мови, комунікативних умінь і навичок. Можливість і необхідність вдосконалення ігрової діяльності, а через неї – мови, пізнавальних процесів і поведінки дітей з системними порушеннями мови (а саме з ЗНМ) була експериментально доведена багатьма дослідниками [2-4].

Отже, за даними досліджень проведених сучасними фахівцями у дітей з ЗНМ ігрова діяльність утруднена. Це проявляється в недосконалості ігрових дій, труднощах зосередження на грі, нестачі творчого підходу до сюжету, а також в складності встановлення контакту з партнерами по ігровій діяльності. У той же час дошкільнята з первинними мовними порушеннями відчувають потребу до гри, і ця діяльність у них може розвиватися в умовах правильного психолого-педагогічного підходу.

Література

1. Выготский Л.С. Вопросы дефектологии / Под ред. Л. С. Выготского, Д. И. Азбукина, Л. В. Занкова. № 6. - М., 1930. - 157 с.
2. Рібцун Ю.В. Гра як засіб мовленнєвого розвитку молодших дошкільників із ЗНМ // Теорія і практика сучасної логопедії : зб. наук. пр. – К., 2004. – Вип. 1. – С. 150–165.
3. Трофіменко Л. І. Методологічні засади корекційно-попереджувального навчання дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: Національна академія педагогічних наук України, Інститут спеціальної педагогіки, Асоціація фахівців спеціальної та інклюзивної освіти, громадська організація. – К., 2010. - Вип. 1. - С. 306-311.

4. Хабарова С.П., Николайчик О.Ю. К проблеме изучения особенностей сюжетно-ролевой игры старших дошкольников с общим недоразвитием речи // Зб. наук.праць Кам'янець-Подільського держ. ун-ту: Серія соціально-педагогічна. Вип. VII / За ред. О.В. Гаврилова, В.І. Співака. - Кам'янець-Подільський: ПП Мошинський В.С., 2007. – С. 215-217.

5. Шукшина Л.М. Допомога дітям з мовленнєвими проблемами. – К.: Шк. світ, 2012. – 128 с.

Бережна В.С.

Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди

ВПЛИВ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ІЗ ТПМНА МІЖОСОБИСТІСНУ ВЗАЄМОДІЮ ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Проблема міжособистісної взаємодії у дітей з тяжкими порушеннями мовлення (ТПМ) відноситься до числа найбільш актуальних у сучасній логопедії, психології та спеціальній педагогіці. У багатьох психологічних і педагогічних дослідженнях переконливо доведено, що в ігровій діяльності відбувається багатосторонній розвиток дитини. З одного боку, гра – самостійна діяльність дитини, а з іншого – необхідним є вплив дорослих, щоб гра стала засобом виховання і навчання, а також навчила дітей способам повноцінної взаємодії.

Аналіз реальної ситуації, яка склалася у сьогоденні виявив, що кількість дітей з ТПМ не уклінно зростає. Цьому сприяють негативні екологічні, біологічні, психологічні та інші фактори. Саме тому зараз гостро постають питання про раннє розпізнавання, кваліфіковану діагностику та вибір адекватних методів корекційного впливу у роботі з дітьми з ТПМ.

У дітей з ТПМ відсутнє первинне порушення інтелекту, збережений слух, але є серйозні мовні дефекти, які чинять негативний вплив на становлення психіки – невиразна мова, неправильна вимова звуків, недостатня ступінь оволодіння звуковим складом слова, яке може спричинити за собою порушення в розвиток навичок читання і письма. Незважаючи на те, що багато дітей чудово розуміють звернену до них мову, самі вони не мають можливості для спілкування з оточуючими за допомогою словесної форми мови. У ряді випадків ці та багато інших дефектів є серйозною перешкодою для повноцінного спілкування [5, с. 64].

Особливості дитячої мовленнєвої діяльності безпосередньо впливають на сенсорну, інтелектуальну і афективно-вольову сфери, а саме – на процес їх формування. Можна відзначити недостатній ступінь стійкості уваги і обмеженість можливостей для її розподілу. Невисока мнемічна активність здатна поєднуватися з уповільненим розвитком інших психічних процесів. Маючи повноцінні передумови для оволодіння